

VSTUPNÍ ANALÝZA NOVÁ VES

Závěrečná zpráva z výzkumného šetření v Nové Vsi

TEXT NEPROŠEL JAZYKOVOU KOREKTUROU

Zpracovala:

Mgr. et Mgr. Radka Vepřková, Agentura pro sociální začleňování

Prosinec 2017

Projekt "Systémové zajištění sociálního začleňování", financovaný z Operačního programu zaměstnanost, reg. č. projektu
CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_030/0000605

Obsah

Obsah.....	2
Cíle vstupní analýzy.....	1
Metodologie výzkumu.....	1
Standardy výzkumné práce Agentury pro sociální začleňování	2
Základní terminologie	3
Agentura pro sociální začleňování	3
Sociální vyloučení	3
Deskripce sociálního vyloučení v Nové Vsi	5
Sociálně vyloučený bytový dům.....	5
Bytový dům s vyšší mírou rizika sociálního vyloučení	7
Bydlení a sociální vyloučení	7
Nezaměstnanost.....	8
Doporučení vzešlá z výzkumu	10
Jádrové indikátory a checklisty k tematickým oblastem intervencí ASZ	11
Zdroje a literatura	14

Cíle vstupní analýzy

Následující zpráva předkládá výsledky výzkumu realizovaného Agenturou pro sociální začleňování (ASZ), která je jedním z odborů Úřadu vlády ČR, v období **září - říjen 2017**. Hlavním cílem této vstupní analýzy je zmapování situace obyvatel sociálně vyloučených lokalit v Nové Vsi.

Vstupní analýza se rovněž zabývá širšími okolnostmi existence sociálního vyloučení ve sledovaných obcích. Zásadní pozornost je upřena na identifikaci a popis sociálně vyloučených lokalit a jejich obyvatel, na typ sociálního vyloučení, původ a mechanismy jeho vzniku v obci. Dále se analýza věnuje přesnějšímu definování cílových skupin intervence ASZ, identifikaci problémů a potřeb cílových skupin v oblastech bydlení, zaměstnanosti, sociálních služeb, zadluženosti, zdraví či bezpečnosti; zjišťování příčin problémů a bariér pro jejich řešení a naplňování potřeb. Samostatnou oblastí je **vzdělávání**, které je řešeno samostatně v komplementárním projektu „**Inkluzivní a kvalitní vzdělávání v územích se sociálně vyloučenými lokalitami**“, který realizuje ASZ s podporou OP VVV. V Nové Vsi (společně s Rotavou) v tomto směru vznikla další vstupní analýza ASZ, která cílí na problematiku vzdělávání, rodiny a volného času. Tato témata z tohoto důvodu v této analýze chybí.

Vstupní analýza má posloužit jako základní informační materiál pro efektivní spolupráci ASZ s obcí Nová Ves a dalších aktérů sdružených v lokálním partnerství. Je teoretickým podkladem pro tvorbu strategického plánu sociálního začleňování a bude k dispozici členům lokálního partnerství při činnosti jednotlivých pracovních skupin. Zároveň analýza poslouží jako materiál pro další analytickou práci ASZ a pro evaluaci výsledků její činnosti.

Metodologie výzkumu

Výzkum využil ve své metodologii kombinaci **kvalitativních** a **kvantitativních metod**, kdy jsou analyzována sebraná kvantitativní (povětšinou číselné údaje) a kvalitativní data (např. rozhovory) společně. Další z metod uplatněných v předkládané analýze byl i tzv. **desk research**, tedy sekundární analýza dostupných zdrojů. Tato metoda spočívá v analýze dat získaných od institucionálních aktérů z Nové Vsi¹.

Vstupní analýza dále vychází z tzv. **jádrových ukazatelů**² sociálního vyloučení, které udávají rozsah sociálního vyloučení.³ Jádrové indikátory jsou komparovatelné v čase a mohou tak sofistikovaně ilustrovat intervenci Agentury pro sociální začleňování v dané lokalitě v rámci realizované spolupráce.

¹ Seznam analyzovaných dokumentů je k nalezení na str. 72 této analýzy.

² Jádrové ukazatele jsou indikátory, které ASZ sleduje ve všech kontextech problematiky sociálního vyloučení.

³ Agentura pracuje s indikátory v oblastech zaměstnanosti, bydlení, zadluženosti, bezpečnosti, zdraví a participace.

V rámci této analýzy byly vytvořeny i tzv. checklisty, které doplňují jádrové indikátory o informace o nastavení místních politik.

Tabulka 1: Seznam realizovaných rozhovorů výzkumu

Respondenti	Počet rozhovorů
Nová Ves	
Obyvatelé lokalit SVL a lokalit s vyšší mírou výskytu sociálního vyloučení	9 neformálních rozhovorů
Zástupci neziskového sektoru	1 hloubkový + 1 neformální rozhovor

Standardy výzkumné práce Agentury pro sociální začleňování

Výzkumníci Agentury pro sociální začleňování (dále jen ASZ) ctí obecně uznávané standardy kvality a etiky výzkumné práce. Mezi tyto standardy kvality patří především dodržování **zásady validity** a **reliability dat**. Validity (platnosti) dat je v ASZ dosahováno longitudinálním šetřením na místě, pečlivým výběrem (rekrutací) respondentů, užitím vhodných nástrojů výzkumu (scénáře rozhovoru, karty checklistů a indikátorů sociálního vyloučení, příp. výzkumnického deníku) i za pomoci přímých citací.

Pro zajištění validity dat výzkumníci v ASZ při své práci využívají tzv. **metodu triangulace zdrojů**, kdy závěry z terénního šetření vycházejí z kombinace min. 3 zdrojů zjištění informací. Práce výzkumníků ASZ je dále založena i na triangulaci výzkumných metod. Mezi standardní použité metody v ASZ tak patří zúčastněné/nezúčastněné pozorování, polo - strukturované rozhovory, sekundární analýza získaných dat včetně statistických dat (deskresearch), skupinové rozhovory (FG), příp. dotazníkové šetření. Výzkumníci využívají i tzv. triangulaci zjištění v časové ose, tj. ověřují získaná data v rozličných etapách výzkumu.

Reliability (spolehlivosti) dat dosahují výzkumníci v ASZ standardizovaným postupem analýzy dat od jasně stanovených oblastí dotazování (scénáře rozhovorů), vyhotovením přepisů rozhovorů až po kódování sebraných dat (tzv. clustering). Při kódování výzkumníci ASZ redukuje velké množství získaných dat do menších počtů analytických jednotek (clusterů) na základě souvislostí (podobnosti či odlišnosti).

Se sběrem a s analýzou dat končí výzkumníci v ASZ v momentě tzv. **nasycení** (saturation) dat. Nasycením se chápe jev, kdy již nepřicházejí nové informace či poznatky z terénu, naopak se objevují stále stejné vzorce a kategorie.

Při své práci se výzkumníci ASZ řídí i **Etickým kodexem výzkumníků Agentury pro sociální začleňování**, který ukotvuje mimo jiné práci s citlivými daty či nestrannost vůči subjektům v terénu. Ve zprávách o výsledcích výzkumníci v ASZ jasně rozlišují mezi poznatky zjištěnými od respondentů, svou interpretací těchto poznatků a jakýmkoliv doporučeními na nich založenými. Použití tohoto kodexu mj. znamená, že v šetření není narušeno soukromí a důstojnost respondentů, respondenti byli

vždy informování o smyslu výzkumu a v případě nahrávání požádání o jeho svolení. Samozřejmostí je i zaručená anonymita dotazovaných respondentů.

Základní terminologie

Agentura pro sociální začleňování je jedním z odborů Sekce pro lidská práva při Úřadu vlády ČR a spadá do gesce ministra pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu. Agentura funguje od roku 2008 a je vládním nástrojem na podporu obcí, které řeší problematiku sociálního vyloučení.

Agentura pro sociální začleňování

- pomáhá obcím a městům při mapování a detailním poznávání problémů sociálně vyloučených lokalit a jejich obyvatel, při přípravě a nastavování dlouhodobějších procesů pro jejich řešení a při získávání financí na tyto postupy.
- propojuje přitom místní subjekty (města a obce a jejich úřady, ale také neziskové organizace, školy a školská zařízení, Úřad práce, zaměstnavatele, policii a veřejnost), aby při sociálním začleňování spolupracovaly.
- spolupracuje s ministerstvy, přenáší informace z komunální úrovně směrem ke státní správě, podílí se na formování státní politiky sociálního začleňování a její koordinaci. Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám (KPSVL) je nástrojem pomoci obcím a svazkům obcí při sociálním začleňování sociálně vyloučených obyvatel z prostředků Evropských strukturálních a investičních fondů (ESIF) za místní podpory Agentury pro sociální začleňování. V rámci tohoto přístupu mohou obce koordinovaně čerpat prostředky ze tří operačních programů. Podmínkou čerpání je vypracování strategického plánu sociálního začleňování, který obcím a městům Agentura pomáhá zpracovat.

Sociální vyloučení

Pod pojmem sociální vyloučení chápeme **proces vylučování lidí nebo skupin lidí na okraj společnosti, do chudoby a izolace**. Tento způsob vyloučení se projevuje na různých úrovních, např. sociální, prostorové, ekonomické či symbolické. Sociálně vyloučení se nachází v situaci, kdy mají sníženou míru přístupu ke zdrojům běžně dostupným většině obyvatel, zároveň s tím se snižuje jejich schopnost udržovat sociální kontakty s obyvateli mimo situaci sociálního vyloučení a možnosti participace na organizaci sociálního života a účasti v rozhodování.

Sociální vyloučení se vyznačuje různými charakteristikami, které se v různých lokalitách vyskytují s různou intenzitou. Společná všem lokalitám a jejich obyvatelům je však skutečnost, že se potýkají s několika zásadními existenčními problémy zároveň, a tudíž jejich řešení, které by směřovalo k vymanění se ze stavu sociální exkluze, je natolik obtížné, že je pro sociálně vyloučeného takřka nedosažitelné bez vnější pomoci.

Základními indikátory sociálního vyloučení je materiální chudoba, dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na dávkách v hmotné nouzi, nízká kvalita a nejistota v bydlení, ztížený přístup ke kvalitnímu společnému vzdělávání, vysoká míra zadlužení, výskyt rizikového chování a kriminality a vysoká míra

migrace. Jednotlivé ukazatele sami o sobě sociální vyloučení nezakládají. Je to teprve jejich kombinace, která zasaženým jedincům či rodinám brání v integraci či plnohodnotném životě a na různých úrovních je vylučuje ze společnosti. Každý z uvedených aspektů sociálního vyloučení může být v různých lokalitách a u různých jejich obyvatel zastoupen v jiné míře. Kombinace intenzity přítomnosti těchto jevů pak vytváří charakter jednotlivých lokalit, které se stejně jako lokální kontext mnohdy výrazně liší.

Pokud dochází k vyšší koncentraci osob s kombinací několika nebo všech výše zmíněných ukazatelů, hovoříme o sociálně vyloučené lokalitě (SVL). Sociálně vyloučené lokality obvykle vznikají působením systémových aktérů či tržních mechanismů. Při jejich vzniku lze sledovat vnější příčiny tohoto procesu, jako jsou schvalované zákony, postoje institucí, tržní mechanismy a stanoviska zbytku společnosti i faktory vnitřní, mezi které se řadí životní styl samotných sociálně vyloučených, které se často mezigeneračně reprodukují. Specifickou roli v sociálním vyloučení hraje etnicita. V českém kontextu se pak jedná o etnicitu romskou.

Deskripce sociálního vyloučení v Nové Vsi

V době realizace výzkumu ⁴ se nacházely na území Nové Vsi ⁵ dva objekty vykazující znaky sociálního vyloučení. Tyto objekty od sebe vzájemně odlišuje **míra sociálního vyloučení**. První bytový dům (čp. 197,198) je **sociálně vyloučen** zcela, druhý (čp. 196,195) se vyznačuje **vyšší mírou rizika ohrožení sociálním vyloučením**. V Nové Vsi žije v sociálním vyloučení cca **18 osob**, **25 osob** je pak sociálním vyloučením ohroženo.⁶

Mapa č. 1: Sociální vyloučení v Nové Vsi (stav k říjnu 2017)

Sociálně vyloučený bytový dům

Tento dům je jeden ze dvou velkých bytových domů, které v Nové Vsi nesou znaky sociální vyloučení. V domě z důvodu nefunkčnosti SVJ nefunguje topení a neteče voda, což byl jeden z *push faktorů* ⁷ většiny obyvatel vedoucí k opuštění domu. V domě byl patrný silný zápach a zima, všudypřítomný byl i hmyz. I přes nevhodnost bytů k obývání byly mezi nájemníky i rodiny s dětmi,⁸ nicméně počet těchto rodin se vlivem nadcházející zimy snižoval právě z důvodu vystěhování mimo obec. ⁹ *“Protože ty rodiny byly nuceny se tam odtad’ víceméně odstěhovat, protože ta dojezdovost do těch škol, hlavně v zimě, kdy tam jsou špatně upravované silnice, tak je problematická a hlavně tam je problém to, že v tom domě, nebo v tom jednom paneláku, kterej tam vlastně ještě víceméně fungoval, tak vlastně nefungovaly už vůbec energie, není tam teplo, ten barák je odstříženej od tepla a spoustu rodin tam mělo odstříženou elektriku a i co se týče vody, tak tam byly velké problémy, takže ty rodiny s těma dětma byly nuceny se tam odtad’ víceméně odstěhovat.”* (zástupce NNO).

⁴ Říjen 2017

⁵ V roce 2014 měla Nová Ves 228 obyvatel (ČSÚ, 2011)

⁶ Říjen 2017

⁷ Faktor ovlivňující migraci obyvatel

⁸ V lokalitě bylo v říjnu 2017 přibližně 10 dětí.

⁹ Dle výpovědí respondentů především do měst a obcí v okolí (Bečov, Slavkov)

Nájemníci domu se nejčastěji potýkají s problémy spojenými s **hospodařením s energiemi, dluhovou situací a nezaměstnaností**. Velkým tématem je i **dojíždění dětí do škol** a dospělých do zaměstnání. Místo je charakterizováno **vysokou fluktuací nájemníků** a **nezasítováním sociálními službami**.¹⁰ Z hlediska etnicity v domě převažují Romové.

Fotografie č. 1: Sociálně vyloučený bytový dům (čp. 197,198), stav k říjnu 2017.

Zdroj: archiv výzkumníka

Fotografie č. 2: Stav na chodbách sociálně vyloučeného bytového domu (čp. 197,198), stav k říjnu 2017.

Zdroj: archiv výzkumníka

¹⁰ Do lokality zajíždí jediná služba sociální prevence, která působí i v jiných obcích Sokolovska

Bytový dům s vyšší mírou rizika sociálního vyloučení

Dům umístěný naproti sociálně vyloučenému domu nevykazuje oproti výše popsanému domu znaky neobyvatelnosti či hygienických nedostatků. Lidé v tomto objektu bydlí delší dobu (2 – 6 let), nevyskytuje se tedy podobně vysoká míra fluktuace nájemníků jako v objektu naproti. Obyvatelé se dle svých slov hodnotí jako *“lidé, kteří jsou ochotní se svou situací něco udělat.”*¹¹ (obyvatel domu). Rezonujícím tématem rozhovorů s obyvateli tohoto domu patřila zejména nedostatečná dopravní obslužnost obce *„Dcera se nedostane na 8 ráno na praxi, máme jedno auto, ale chlap chodí do práce, a tak ho využívá on.“* (obyvatelka domu).

Fotografie č. 3: Bytový dům s vyšší mírou rizika sociálního vyloučení, (čp. 195,196), stav k říjnu 2017.

Zdroj: archiv výzkumníka

Bydlení a sociální vyloučení

V Nové Vsi bylo podle Sčítání lidu v roce 2011 celkem **84 bytů**, z toho **69** obydlených. Mezi ně bylo započítáno **40** bytů v rodinných domech a **44** bytů v domech bytových. Z **69** obydlených bytů se nacházelo **25** ve vlastním domě, **8** v osobním vlastnictví, **28** bylo bytů nájemních.

¹¹ Řeší své případné dluhy u obce, někteří z nich pracují u obecních VPP.

Tabulka č. 2: Bytový fond Nové Vsi

Území: Obec Nová Ves

Byty	Byty celkem	z toho		Počet osob	
		v rodinných domech	v bytových domech	celkem	z toho v rodinných domech
Byty celkem	84	40	44	217	108
obydlené	69	34	35	217	108
z toho právní důvod užívání bytu:					
ve vlastním domě	25	25	-	82	82
v osobním vlastnictví	8	-	8	25	-
nájemní	28	7	21	98	23
družstevní	-	-	-	-	-
z toho v domech s materiálem nosných zdí:					
z kamene, cihel, tvárnic	22	22	-	61	61
ze stěnových panelů	35	-	35	109	-
neobydlené	15	6	9	x	x
z toho důvod neobydlenosti:					
změna uživatele	-	-	-	x	x
slouží k rekreaci	2	1	1	x	x
přestavba	-	-	-	x	x
nezpůsobilé k bydlení	1	1	-	x	x

Zdroj: SLBD, 2011

Nezaměstnanost

V květnu 2017 bylo v Nové Vsi ¹² **14 lidí** bez zaměstnání a **14 lidí** pobíralo dávku **hmotné nouze**. 5 lidí v evidenci ÚP mělo exekuci, 11 lidí pak pracovalo v režimu veřejně prospěšných prací u obce, 4 lidi byli lidé dlouhodobě nezaměstnaní. Absolutní většina (93 %) uchazečů o zaměstnání z května 2017 má **základní + praktické vzdělání**, případně je **bez vzdělání**.

Nezaměstnanost je v Nové Vsi prostorově ohraničená, koncentruje se nejvýrazněji do dvou výše popsaných bytových domů uprostřed obce.¹³ Průměrný věk osob, které jsou vedeny v evidenci ÚP, je v Nové Vsi **42 let** a průměrná doba setrvání uchazečů v evidenci ÚP je **624 dnů**.¹⁴ Do problematiky zaměstnanosti výrazněji promlouvá i **zadluženost** obyvatel obce. Podíl osob v exekuci v Nové Vsi byl k prosinci 2016 **15 %**.¹⁵

¹² V roce 2014 měla Nová Ves 228 obyvatel (ČSÚ)

¹³ V nejvyšší míře je nezaměstnanost přítomná v domě čp. 195, (zdroj dat ÚP, Sokolov, květen 2017)

¹⁴ Údaj ÚP Sokolov z května 2017.

¹⁵ V ČR byl v prosinci podíl osob v exekuci 9,3 % (www.mapaexekuci.cz)

MAPA EXEKUCÍ

STUDIE A ANALÝZY MAPA PRO MEDIA PROTIDILUHOVÁ PODPORA EXEKUCE V MEDIÍCH O NÁS

Území
☐ Kraje
☐ Okresy
☒ Obce

Vyhledání obce [rekapitulace](#)
 Výhled kraj

Obec	Nová Ves
Okres	Golopov
Kraj	Karlovarský kraj
Počet obyvatel nad 15 let	176
Počet obyvatel v exekuci	27
Počet obyvatel v exekuci	15.34 %
Počet exekucí	0 naposledy
Exekuce vymáhána jednou	0 naposledy
Průměrná délka na exekuci	0 naposledy

Počet osob v exekuci (%)

0.0 - 5.9
6.0 - 7.9
8.0 - 10.9
11.0 - 13.9
14.0 - 15.9
16.0 - 17.9

Průměr ČR: 9.32 %

Fotografie č. 4: Výzvy od exekutorů obyvatelům sociálně vyloučeného bytového domu (čp. 197,198), stav k říjnu 2017.

9

Doporučení vzešlá z výzkumu

- Navýšení povědomí o možnosti oddlužení fyzických osob a celková systematizace práce se zadluženými (např. dluhová poradna) příp. možnost využití nástroje dluhového koordinátora v obou obcích
- Podpora aktivit vedoucí ke stabilizaci migrace (komunikace, osvěta, prevence v případě patologií (drog))

Jádrové indikátory a checklisty k tematickým oblastem intervencí ASZ

Zaměstnanost		
a) tabulka ukazatelů sociálního vyloučení v obci		
Monitoring řešení klíčového problému <i>vysoký počet ekonomicky neaktivních osob v obci</i>		
Lokalita:	Nová Ves	
Datum sběru:	Květen 2017	
Tazatel:	Vepřková	
Forma spolupráce s ASZ:	KPSVL	
Indikátor	Hodnota	Poznámka
Počet nezaměstnaných osob v obci	14	Zdroj ÚP
Počet osob v hmotné nouzi (obec)	14	Zdroj ÚP
Počet osob v nekolidujícím zaměstnání (obec)	0	Zdroj ÚP
Počet nezaměstnaných absolventů (obec)	1	Zdroj ÚP
Počet nezaměstnaných mladistvých (obec)	2	Zdroj ÚP
Počet nezaměstnaných osob s exekucí (obec)	5	Zdroj ÚP
Počet dlouhodobě nezaměstnaných (obec)	4	Zdroj ÚP
Počet volných míst pro osoby s nízkými požadavky na kvalifikaci (dle kategorie 7, 8, 9 ISCO)	0	Zdroj ÚP
Počet uchazečů o 1 volné pracovní místo pro nízkokvalifikované osoby	-	Zdroj ÚP
Počet osob vykonávajících veřejnou službu (aktuálně ke dni sběru dat)	0	Zdroj ÚP

Počet osob vykonávajících veřejně prospěšné práce u obce (aktuálně ke dni sběru dat)	11	Zdroj ÚP
Počet osob vykonávajících společensky účelná pracovní místa (aktuálně ke dni sběru dat)	0	

Zadluženost

a) Tabulka ukazatelů sociálního vyloučení v obci

Monitoring řešení klíčového problému *vysoký počet předlužených osob*

Lokalita:	Nová Ves	
Datum sběru:	Červen – říjen 2017	Deskresearch, terénní výzkum
Tazatel:	Vepřková	
Forma spolupráce s ASZ:	KPSVL	
Indikátor	Hodnota	Poznámka
Podíl osob s exekucí k celkovému počtu obyvatel starších 15 let	15,34 %	Mapa exekucí
Průměrný počet exekucí na jednu exekuoanou osobu	Nezjištěno (nedostupnost dat)	Mapa exekucí
Průměrná výše jistiny jedné exekuce	Nezjištěno (nedostupnost dat)	Mapa exekucí
Podíl osob v procesu oddlužení k celkovému počtu obyvatel starších 15 let	Nezjištěno (nedostupnost dat)	
Počet bezplatných dluhových poraden s možností podání návrhu na povolení oddlužení v obci	0	V místě není dluhová poradna
Podíl osob v exekuci k přepočtenému úvazku dluhových poradců	0	V místě není dluhová poradna

Počet podaných/schválených návrhů na oddlužení bezplatnými dluhovými poradnami	0	V místě není dluhová poradna
--	---	------------------------------

Checklist - identifikace závadného bydlení v lokalitě

Název lokality: <u>Sociálně vyloučený bytový dům</u>	Splnění kritéria (ANO/NE)	Poznámka
Přelidněné byty/ domy	NE	
Špatné hygienické podmínky (plíseň, paraziti, problémy s vodou apod.)	ANO	Neteče voda, kamna (Vstupní analýza - terénní sběr dat)
Špatný technický stav nemovitostí (viz checklist nezávadné bydlení)	ANO	Vstupní analýza - terénní sběr dat
Vyšší ceny nájmu/energií, než je v místě obvyklé (viz http://www.portalobydleni.cz/nastroje/cenove-mapy/)	NE	Vstupní analýza - terénní sběr dat
Jiné, nevhodnost indikující jevy (popište jaké)		

Zdroje a literatura

Mapa sociálně vyloučených lokalit v ČR, 2014

Přihláška obce Rotava do KPSVL

SLBD 2011, ČSÚ

Typologie ASZ z října roku 2017

Výroční zpráva Kotce, 2015

www.mapaexekuci.cz